

АНТИКРИЗОВА МОДЕРНІЗАЦІЙНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ

В статті розглянуто можливість радикально змінити кризову ситуацію і розробити першочергові антикризові заходи щодо стабілізації ситуації і пошуку «точок зростання» для цього необхідно вирішити проблеми, пов'язані з браком фінансових коштів; неефективним використанням ресурсів; неконкурентоспроможністю продукції, нестачею каналів збуту; слабкою мотивацією і апробацією персоналу. Обґрунтована активізація модернізаційної політики, що представляє собою формування необхідних економічних умов для переходу від антикризового режиму до модернізації. Щоб пом'якшити такі тенденції в економіці України в цілому та реальному секторі зокрема, необхідно розробити і реалізувати ключові антикризові заходи, спрямовані на підтримку найбільш важливих соціально-економічних сфер, що потребують вирішення поставлених завдань з прагматичним підходом і урахуванням сучасної ситуації.

Ключові слова: антикризова модель, точка зростання, модернізаційна політика, сталий розвиток.

Постановка проблеми. Як відомо, у грудні 2014 р. Постановою Верховної Ради України було схвалено Програму діяльності Кабінету Міністрів України, серед завдань якої, в рамках нової економічної політики, передбачено активне просування експорту та захист внутрішнього ринку, зокрема, збільшення удвічі обсягів експорту товарів вітчизняного виробництва до 2019 р. Проте, як свідчать дані статистики, за підсумками січня-серпня 2015 року, порівняно з таким періодом 2014 року, динаміка індексу промислової продукції склала 82%. В добувній галузі, порівняно з січнем-серпнем 2014 року індекс промислової продукції становив 79,1%, переробній - 82,6%, постачанні і розподіленні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря - 85,5%. При цьому така від'ємна динаміка має затяжний характер. У 2014 році промислове виробництво в Україні скоротилося на 10,7%. А в 2013 порівняно з 2012 роком промислове виробництво скоротилося на 4,7%. У 2012 порівняно з 2011 роком виробництво в промисловій галузі скоротилося на 1,8% [1].

Щоб пом'якшити такі тенденції в економіці України в цілому та реальному секторі зокрема, необхідно розробити і реалізувати ключові антикризові заходи, спрямовані на підтримку найбільш важливих соціально-економічних сфер, що потребують вирішення поставлених завдань з

прагматичним підходом і урахуванням сучасної ситуації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок у розробку теоретичних і прикладних проблем антикризового управління, окремих його інструментів та аспектів зробили: І. А. Бланк, Н. Ю. Брюховецька, В. О. Василенко, А. П. Градов, С. М. Іванюта, Л. М. Івін, В. С. Король, Е. М. Коротков, Г. М. Курошева, Л. О. Лігоненко, О. Є. Майборода, П. Г. Перерва, Л. С. Ситник, О. О. Терещенко, А. М. Ткаченко, А. М. Штангрет та інші. Істотний внесок у розвиток методології діагностики кризових ситуацій на основі показників фінансового стану зробили такі вчені - економісти, як Е. І. Альтман, У. Бівер, А. Гропеллі, І. Г. Єгоричев, С. Я. Єлєцьких, В. В. Калюжний, Н. Я. Михаліцька, Н. Кельчевська, А. Ф. Крюков, Н. І. Сторочко, Р. Тоффлер, Д. В. Шиян та інші. Взагалі аналіз наявної літератури свідчить про те, що багато питань цієї проблеми досліджено глибоко і докладно. Разом із тим необхідно зазначити, що за всією значущістю напрацьовані доробки не вирішують всіх аспектів цієї проблеми через їхню розмаїтість і складність.

Метою статті є обґрунтування активізації модернізаційної політики, що представляє собою формування необхідних економічних умов для переходу від антикризового режиму до модернізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стійкість економічної системи визначається балансом між з'єднуючими її зв'язками і такими, що виводять її з стійкого стану флуктуаціями. У разі виходу за межі стійкого розвитку система виявляється в точці біфуркації. Саме тут відбувається процедура вибору шляху еволюції в результаті навіть незначної флуктуації, перехід системи до нового стану і зміна шляху розвитку.

У точці біфуркації велике значення відводиться випадкових факторів, які можуть направити систему на шлях як прогресивних, так і регресивних структурно-технологічних зрушень. Саме в точці біфуркації інновації стають рушійним чинником нового економічного циклу. Підтримка стійкого стану економічної системи в мінливих умовах є механізмом її еволюції, а механізм взаємодії системи із зовнішнім середовищем базується на потоках взаємної інформації.

Забезпечення збалансованості в сучасних умовах є передумовою підвищення ефективності виробництва і темпів економічного зростання. Тривале існування, стабільність, стійкість різного роду диспропорцій і дисбалансів в економіці є неприпустимими.

Рівноважний підхід в економічних дослідженнях запозичений з природничих наук і поширений в основному в економіко-математичному моделюванні. Вальрас Л. (1834-1910) - французький економіст автор теорії загальної рівноваги, розглядав ринкову економіку як систему, потенційно здатну досягати рівноваги на основі попиту і пропозиції. Головне в його творчості – побудова загальної теорії макроекономічної рівноваги.

Економічна система має траєкторію рівноваги, якщо вона підтримує стабільно деякий стан. Позитивна чи негативна оцінка такого стану (і траєкторії рівноваги) може бути надана у зв'язку з оцінкою соціально-економічних наслідків такої траєкторії. Наступник Л.Вальраса, В. Парето (1848-1923), почав розглядати динамічну рівновагу, при якому змінюються всі параметри економіки. Парето В., побудував динамічну систему макроекономічної рів-

новаги та з'ясував, що поняття ефективного стану економіки і конкуренції є взаємопов'язаними. Довгострокову рівновагу досконалої конкуренції створює оптимальний розподіл ресурсів.

Динамічна рівновага економіки і важелі його досягнення вивчають як кейнсіанська, так і неокласична теорія. У вузькому розумінні неокейнсіанці висунули кілька проблем: проблему динамічної рівноваги, питання довгострокових і короткострокових відхилень від динамічної рівноваги і циклічних коливань.

Характерна риса рівноважного підходу – спроба врахувати передумову, що будь-яке економічне явище, тенденція – формуються в результаті взаємодії економічних суб'єктів, які можуть мати різні (найчастіше суперечливі) інтереси. Моделі рівноваги можна розглядати як формалізацію правил пошуку розумного компромісу між різними учасниками економічного процесу.

Розробляючи загальну концепцію збалансованості виробництва, необхідно враховувати потребу його прискорення та підвищення ролі людського фактору, залучення в цей процес всіх учасників процесу відтворення. Під «учасниками», «агентами», «суб'єктами» відтворення розуміється організований людський фактор, тобто складна горизонтально-вертикальна взаємодія і взаємозалежність: а) єдиного центру господарювання; б) економічних організацій в широкому сенсі; в) індивідів.

Для забезпечення реалізації процесу інноваційної модернізації суб'єктів підприємницької діяльності реального сектору економіки необхідним є корегування оподаткування з основних його видів, зокрема виключення подвійного оподаткування, скорочення процесів перекладання податків, визнання де-юре податкового планування, особливостей місцевого оподаткування залежно від економічного і податкового потенціалу, запровадження пропорційних доходам розмірів страхових внесків, справляння ПДВ безпосередньо з доданої вартості без використання вирахування, застосування галузевої (залежно від рентабельності) ставки податку на прибуток, звільнення малого підприємництва та

самозайнятості від оподаткування на 3-5 років. Тільки при податковому стимулюванні інноваційної діяльності та економічних методів і механізмів регулювання та управління можна забезпечити модернізацію та стійкі збалансовані темпи економічного зростання.

У розвитку посткризової моделі української економіки було б доречним створення високотехнологічних малих підприємств-сателітів у науково-технічній та інноваційній сферах, утворених великими корпораціями.

Очевидно, що імпульс до інновацій, через інвестиційні ресурси, мають задавати великі компанії, залучаючи діючі малі підприємства для попередньої апробації нових технологій і продуктів. Такі властивості малого та середнього підприємництва, як гнучкість і здатність до швидкого оновлення, дають змогу стимулювати ефективність великих корпорацій і холдингів.

Стійкий розвиток як процес представляється новим типом функціонування цивілізації, при якому задоволення життєвих потреб населення здійснюється без шкоди для майбутніх поколінь. Матеріальною основою стійкого розвитку економіки служать природні ресурси і технологічні процеси їх використання. При цьому доводиться рахуватися з можливістю та ймовірністю втрати стійкості господарської системи, адже руйнування однієї її структури і створення іншої – неодмінні атрибути економічних параметрів її стану. Їх потрібно оцінювати на доступних для цього етапах очікуваних або раптових впливів внутрішніх або зовнішніх джерел.

Для створення нової моделі, що сприятиме забезпеченню стійкого розвитку і подальшому зростанню економіки країни необхідно створити модель інноваційної модернізації суб'єктів підприємницької діяльності реального сектору економіки. У сучасних умовах це антикризова модель, що припускає забезпечення стійкого економічного розвитку економіки, що здійснює взаємозв'язок економічних елементів стійкості та вдосконалення економіки. В роботі запропонована модель антикризової інноваційної модернізації суб'єктів підприємницької діяльності реального сектору

економіки України (рис. 1), заснована на інноваційних механізми та інструменти макрорегулювання економіки країни.

Логіка антикризових інноваційних заходів в рамках довгострокової стратегії соціально-економічного розвитку України, відображена, зокрема, у Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» полягає в тому, щоб на основі розвитку інноваційного потенціалу і створюваних в посткризовий період просторово-галузевих точок інноваційного зростання забезпечити докорінну технологічну модернізацію реального сектору економіки України на основі передових технологій і підвищити його конкурентоспроможність, перетворивши вітчизняний науковий потенціал в один з основних ресурсів стійкого розвитку.

Основними напрямками антикризового економічного розвитку, повинна стати модель антикризової інноваційної модернізації суб'єктів підприємницької діяльності реального сектору економіки, заснована, перш за все на стимулюванні формування в українській економіці інституційних основ нового шостого технологічного укладу, ресурсним забезпеченням якого є розвиток економіки знань і всебічний розвиток людського капіталу.

Видається, що для суб'єктів підприємницької діяльності, з урахуванням об'єктивних тенденцій, більш прийнятною є модель, заснована на використанні власного науково-технічного потенціалу, із залученням іноземних інвестицій і технологій. Використання такої моделі припускає реалізацію наступних дій: розширення масштабів імпортозаміщення через створення спільних підприємств, а також залучення в країну великого наукоємного капіталу; збільшення витрат на вітчизняні наукові розробки та підготовку висококваліфікованих фахівців; зростання випуску конкурентоспроможної продукції на основі високоефективних інноваційних проектів; підвищення продуктивності праці, в тому числі за рахунок істотного зростання інвестицій в людський капітал; активна інтеграція України в міжнародний технологічний обмін з урахуванням її науково-технічних і виробничих можливостей.

Таким чином, становлення нової моделі антикризового розвитку і формування нових пріоритетів передбачає забезпечення

стійкого рівноважного економічного розвитку, динамічно збалансованої економіки.

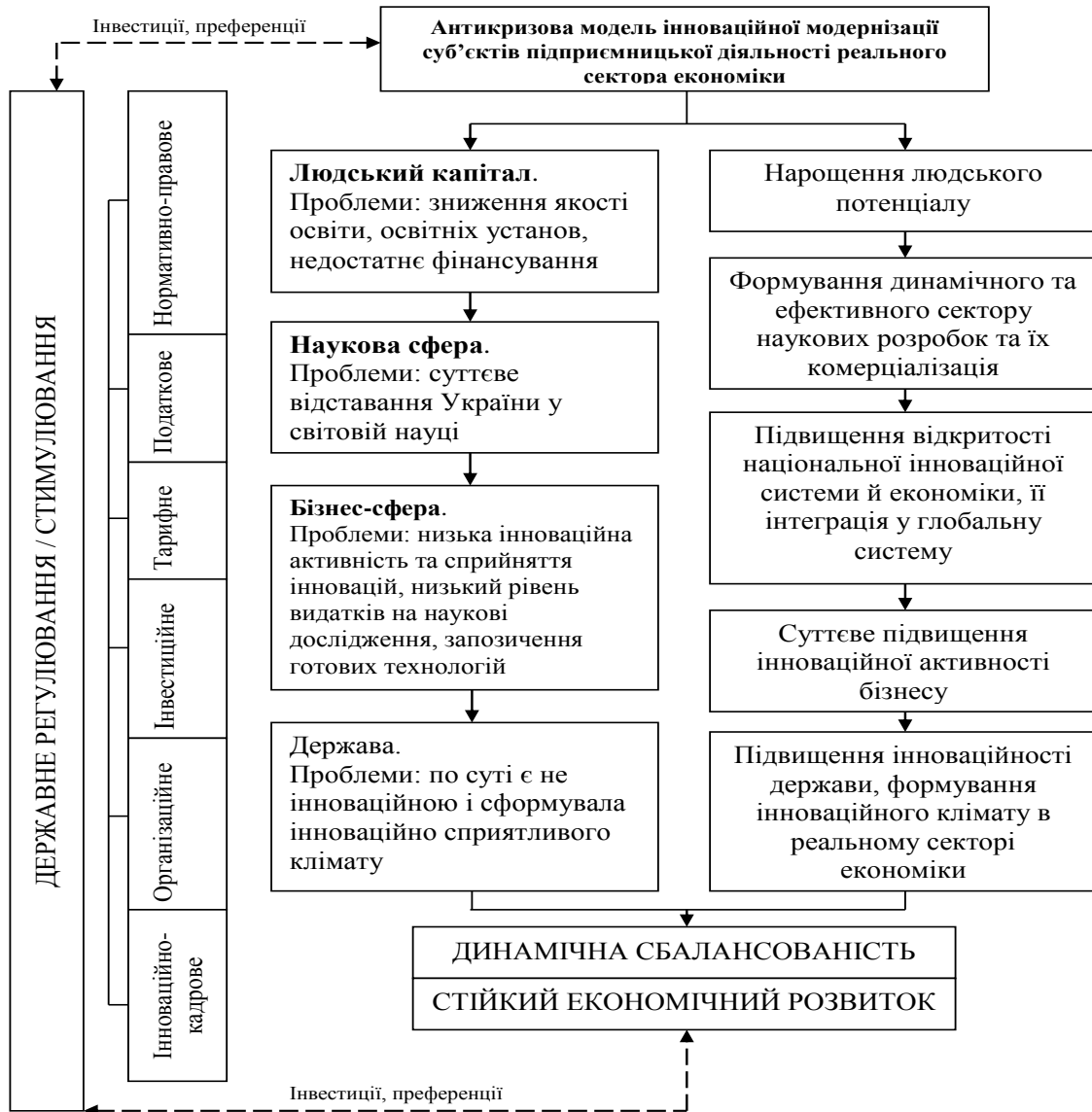

Рис. 1. Модель антикризової інноваційної модернізації суб'єктів підприємницької діяльності реального сектору економіки

Джерело: розроблено автором

Основою такої моделі є людський фактор, оскільки саме людина виступає джерелом нових ідей та інновацій, а також, полегшує їх сприйняття і поширення.

Вихід з фінансово-економічної кризи можливий лише за умови при скоординованих дій уряду і зусиль суспільства, здатних створити нові точки зростання та сформувати механізми щодо поступового переміщення ресурсів у нові перспективні сфери підприємницької діяльності. Регулююча діяльність держави для забезпечення

умов ефективного функціонування національної економіки полягає в прийнятті ефективних управлінських рішень щодо стабілізації господарської кон'юнктури і темпів економічного зростання, з урахуванням зміни типу економічної культури, зміни поколінь і технологічних укладів. У довгостроковій перспективі динаміка економічного зростання буде визначатися цілим рядом зовнішніх і внутрішніх факторів, здатних його сповільнити. Серед них

ціни на сировину, кредитування промисловості, демографічна ситуація й інфляція.

На нашу думку, ціни на сировинні товари збережуть не стабільну тенденцію, кредитування промисловості буде млявим у зв'язку з незначним залученням капіталу і недостатньо активним стимулюванням кредитної діяльності за допомогою заходів економічної політики, а інфляцію вдасться дещо сповільнити. Додаткові ризики можуть виникнути у разі виникнення наступної хвилі кризи в ряді великих країн або підвищення в Україні податків для фінансування бюджетних витрат. Нещодавні дії урядів низки країн, а також міжнародних фінансових організацій свідчать про їх готовність і здатність боротися з кризою.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Показано, що подолання кризи в реальному секторі економіки та формулювання комплексу заходів антикризової стратегії потребує першочергового розв'язання низки проблем, що зумовлені: дефіцитом фінансового ресурсу, неефективним використанням наявних ресурсів; недостатністю каналів збуту; низькою мотивацією персоналу. При цьому, ефективна реалізація відповідної стратегії передбачає новий підхід до її здійснення на основі активного та точкового впливу на епіцентри кризи, що враховує такі вимоги: аналіз причин кризи щодо помилок та прорахунків у системі управління; прогноз кризових наслідків; складання програми дій з можливістю її корегування; адаптування нормативно-правової бази; забезпечення фінансової та науково-технічної підтримки; стимулювання попиту.

Реалізація такого підходу обумовлює необхідність вироблення нової моделі антикризового розвитку підприємницької діяльності реального сектору економіки, що враховує його інноваційну модернізацію. Методологічну основу моделі складає теорія макроекономічної рівноваги, умовою забезпечення якої у довгостроковій перспективі є: оптимальний ресурсний розподіл, узгодження суперечливих інтересів економічних агентів, збалансованість виробництва. Представлена модель передбачає регуляторний вплив на ключові сфери-об'єкти (людський капітал, наукова та біз-

нес-сфера), що мають забезпечити інноваційну модернізацію суб'єктів підприємницької діяльності реального сектору економіки, переведення його у стан динамічної збалансованості та стійкого розвитку.

Література

1. Статистичний збірник Регіони України 2014 / За редакцією О. Г. Осауленко; відповідальний за випуск Н. С. Власенко. – У 2-х частинах. – Ч. 1. – Державна служба статистики України. – Київ: Державна служба статистики України, 2014. – 303 с.

2. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004 -2015 роки) «Шляхом Європейської інтеграції»: Монографія / [Авт. кол. А. С. Гальчинский, В. М. Геєць та ін.]: Нац. ін-т стратег. досліджень, Ін-т економічного прогнозування НАН України, М-во економіки та з питань європ. Інтегр. України. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.

3. Структурна гармонізація економіки України як чинник економічного зростання: Монографія / [за ред. д-ра екон. наук І. В. Крючкової]. – К.: «Експрес», 2007. – 520 с.

4. Указ Президента України «Про Стратегією сталого розвитку "Україна - 2020"» № 5 від 12 січня 2015 року Режим доступу:

http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/U005_15.html

5. Управление риском: риск, устойчивое развитие, синергетика. – М.: Наука, 2001. – 431 с. – (Серия «Кибернетика: неограниченные возможности и возможные ограничения»).

6. *Фритьоф Капра*. Скрытые связи: наука для устойчивой жизни/ К. Фритьоф [Электронный ресурс]. – 2002. – 174 с. – Режим доступу: http://www.koob.ru/capra/hidden_connections.

References

1. *Osaulenko, O. H.* (2014). Statistical Yearbook 2014 Regions of Ukraine. Ch. 1., Kyiv: State Statistics Service of Ukraine, 303.

2. Galchinskiy, A. & Geyets, V. (2014). Strategy of economic and social development of Ukraine (2004 -2015 years) "towards European integration". Kyiv: IVTs Derzhkomstatu, 416.

3. Kriuchkovoï, V. (2007). Structural harmonization economy of Ukraine as a growth factor. Kyiv: Ekspres, 520.

4. On the Strategy for Sustainable Development" Ukraine - 2020 ". (2015). From:

http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/U005_15.html

5. Risk management: Risk, sustainable development, synergetics. (2001). Kyiv, Nauka, 431.

6. Fryt'of Kapra (2002). Hidden links: Science for a sustainable life. From: http://www.koob.ru/capra/hidden_connection_s.

Ортина А. В.

Антикризисная модернизационная модель развития субъектов предпринимательской деятельности реального сектора экономики

В статье рассмотрена возможность радикально изменить кризисную ситуацию и разработать первоочередные антикризисные меры по стабилизации ситуации и поиска «точек роста» для этого необходимо решить проблемы, связанные с нехваткой финансовых средств; неэффективным использованием ресурсов; неконкурентоспособностью продукции, нехваткой каналов сбыта; слабой мотивацией и апробацией персонала. Обоснована активизация модернизационной политики, представляет собой формирование необходимых экономических условий для перехода от антикризисного режима к модернизации. Чтобы смягчить такие тенденции в экономике Украины в целом и секторе в частности, необходимо разработать и реализовать ключевые антикризисные меры, направленные на поддержку наиболее важных социально-экономических сфер, требующих решения поставленных задач с прагматичным подходом и учетом современной ситуации.

Ключевые слова: антикризисная модель, точка роста, модернизационная политика, устойчивое развитие.

Ortina G.

Crisis's modernization model of businesses of the real economy

In the article the possibility of radical change crisis and develop priority anti-crisis measures to stabilize the situation and search for "points of growth" it is necessary to solve the problems related to the lack of funds; inefficient use of resources; Not competitive products, lack of distribution channels; Weak motivation and testing staff. Reasonable activation modernization policy, which is the formation of the necessary economic conditions for the transition from crisis mode to upgrade. To mitigate these trends in Ukraine's economy in general and the real sector in particular, should develop and implement key anti-crisis measures to support the most important socio-economic areas for the task with a pragmatic approach and taking into account the current situation.

Keywords: anti-crisis model, point of growth's, modernization policy, sustainable development.

Рецензент: Синяєва Л. В. – доктор економічних наук, професор кафедри «Організація та управління соціально-економічними системами» Таврійського Державного Агротехнологічного Університету, м. Мелітополь, Україна.

Reviewer: Synyayeva L. – Professor, Ph.D. in Economics, Professor of Organization and management socio-economic systems Department Tavriya State Agrotechnology University, Melitopol, Ukraine.

e-mail: ludsinsin2008@yandex.ru

Стаття подана
22.03.2017 р.

